

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

**BİRİNCİ BÖLÜM
KARAR****İNANÇ YAMAÇ BAŞVURUSU**

Başvuru Numarası : 2020/26067
Karar Tarihi : 16/6/2022

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN
Üyeler : Hicabi DURSUN
Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Selahaddin MENTEŞ
İrfan FİDAN
Raportör : Hüseyin Özgür SEVİMLİ
Başvurucu : İnanç YAMAÇ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin tek taraflı deklarasyon sonucunda verdiği kayırtan düşme kararına dayanılarak yapılan yargılamanın yenilenmesi talebinin reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 27/7/2020 tarihinde yapılmıştır.
3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.
4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.
5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.
6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.
7. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucu, (kapatılan) İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesinin (CMK 250. madde ile görevli) 11/12/2009 tarihli kararıyla Devrimci Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi (DHKP-C) silahlı terör örgütü üyesi olma suçundan 6 yıl 3 ay hapis cezasına mahkûm edilmiştir. Anılan karar, Yargıtay incelemesinden geçerek 9/4/2012 tarihinde kesinleşmiştir.

10. Başvurucu, mahkûmiyetle sonuçlanan davaya ilişkin olarak 22/8/2012 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) başvurmuştur. Başvurucu; tutukluluk süresinin makul olmadığı, mahkûmiyet kararının soruşturma evresinde müdafî yardımı olmaksızın alınan ifadelerine dayandırıldığı, bağımsız ve tarafsız bir yargılama yapılmadığı, yargılamanın çok uzun sürdüğü ve yasal olarak faaliyet yürüttüğünü belirttiği bir dergide çalışmasının suç delili olarak kabul edildiği hususlarını şikâyet konusu yapmıştır.

11. Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti tarafından bu davaya ilişkin olarak AİHM'e 17/10/2018 tarihinde tek taraflı deklarasyon gönderilmiştir. Deklarasyon metni şu şekildedir:

"Türkiye Cumhuriyeti, mevcut davada, Mahkemenin yerleşik içtihadı ışığında, Sözleşmenin 6 §§ 1 ve 3 maddeleri kapsamında başvuranın haklarının ihlal edildiğini kabul etmektedir.

Hükümet, ayrıca, 15 Temmuz 2003 tarihli 4928 sayılı Kanunun, avukata erişim hakkına sistemik sınırlamaya ilişkin hükümü yürürlükten kaldırdığını hatırlatmaktadır.

Bununla beraber, Hükümet, 7145 sayılı, 31 Temmuz 2018 tarihli Kanunla değiştirildiği üzere, Ceza Muhakemeleri Kanunu'nun 311 § 1 (f) maddesinin, hâlihazırda, AİHM'nin dostane çözüm veya tek taraflı deklarasyon sonrası bir başvuruyu kayıtan düşürmeye karar verdiği davalarda ceza yargulamalarının yeniden açılmasını gerektirdiğini vurgulamaktadır. Hükümet, yukarıda belirtilen hukuk yolunun, Sözleşme'nin 6. maddesi kapsamında başvuranın şikâyetleri bakımından tazmin sağlayabildiğini düşünmektedir.

Dolayısıyla, AİHM önünde derdest olan, yukarıda anılan davanın çözüme kavuşturulması amacıyla Hükümet, başvuran İnanç YAMAÇ'a yansıtılabilecek tüm vergiler hariç olmak üzere, tüm maddi ve manevi zararların yanı sıra tüm masraf ve giderler karşılamak üzere 500 avro (beş yüz avro) ödemeyi teklif etmektedir.

Bu meblağ, ödeme tarihinde geçerli olan döviz kuru üzerinden Türk lirasına çevrilecek ve Mahkeme tarafından Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 37 § 1 maddesi uyarınca kabul edilen kayıtan düşürme kararının tebliğini müteakip üç ay içerisinde ödenecektir. Söz konusu meblağın belirlenen üç ay içerisinde ödenmemesi durumunda, Hükümet, bahsi geçen sürenin sona erdiği tarihten itibaren ödeme gününe kadar geçen sürede, yukarıda bahsedilen miktara, Avrupa Merkez Bankasının söz konusu dönem için geçerli olan marjinal faiz oranına üç puan eklenmek suretiyle elde edilecek oran üzerinden basit faiz ödemeyi taahhüt etmektedir. Bu ödeme, davanın nihai çözümünü teşkil edecektir."

12. AİHM 10/9/2019 tarihli kararıyla (B. No: 70151/12) başvuruçunun adil yargılanma hakkı kapsamındaki müdafî yardımından yararlanma hakkına dair şikâyetini kabul edilebilir bulmuş ve şikâyeti, anılan deklarasyon kapsamında incelemiştir. Buna göre tek taraflı deklarasyon metninde yer alan koşulların ve sunulan taahhütlerin yerine getirilmesinin, bu bağlamda talep hâlinde yeniden yargılama yapılmasının ihlalin giderimi için uygun bir yol olacağı, dolayısıyla başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmediği gerekçesiyle müdafî yardımından yararlanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun kayıtan düşürülmesine karar vermiştir.

13. AİHM kararında, tek taraflı deklarasyon metninde belirtilen şartlara uyulmaması hâlinde başvurunun tekrar kayda alınabileceği belirtilmiştir. Bu kabule göre hükme esas alınan delillerin niteliğine ve değerlendirilmesine yönelik ihlal iddialarının incelenmesine gerek bulunmadığına karar veren AİHM, başvurunun diğer iddialarını kabul edilemez bulmuştur.

14. Başvurucu 26/11/2019 tarihli dilekçeyle anılan karara dayanarak yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuştur. (Kapatılan) İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesi (CMK 250. madde ile görevli) 16/4/2020 tarihli ek kararıyla talebe dayanak olan AİHM kararında usule ve esasa ilişkin hak ihlali kararı verilmediği gerekçesiyle talebin reddine karar vermiştir.

15. Başvurucu, AİHM'in kararıyla soruşturma evresinde müdafî yardımından faydalanma hakkının ihlalinin tespit edildiğini ve uygun giderim yolu olarak yargılamanın yenilenmesine işaret edildiğini belirterek karara itiraz etmiştir.

16. İstanbul 15. Ağır Ceza Mahkemesi 24/6/2020 tarihli kararıyla başvurunun itirazını reddetmiştir.

17. Bu karar, başvurunun müdafîne 26/6/2020 tarihinde tebliğ edilmiştir.

18. Başvurucu 27/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

19. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "*Hükümlü lehine yargılamanın yenilenmesi nedenleri*" kenar başlıklı 311. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Kestilen bir hükümlüyle sonuçlanmış bir dava, aşağıda yazılı hâllerde hükümlü lehine olarak yargılamanın yenilenmesi yoluyla tekrar görülür:

...

f) Ceza hükümünün, İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmenin veya eki protokollerin ihlali suretiyle verildiğinin ve hükümün bu aykırılığa dayandığının, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kestilenmiş kararıyla tespit edilmiş olması veya ceza hükmü aleyhine Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılan başvuru hakkında dostane çözüm ya da tek taraflı deklarasyon sonucunda düşme kararı verilmesi. Bu hâlde yargılamanın yenilenmesi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararının kestileniği tarihten itibaren bir yıl içinde istenebilir.

..."

B. Uluslararası Hukuk

1. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

20. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) "*Adli yargılanma hakkı*" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"1. Herkes davasının, ... cezal alanda kendisine yöneltilen suçlamaların esası konusunda karar verecek olan, yasayla kurulmuş, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından, adil ve kamuya açık olarak, ... görülmesini isteme hakkına sahiptir ..."

21. Sözleşme'nin "Kayıttan düşürme" kenar başlıklı 37. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"1. Yargılamanın her aşamasında, Mahkeme aşağıdaki koşulların olduğu kanısına varırsa bir başvurunun kayıttan düşürülmesine karar verebilir:

...

c) Mahkeme'nin saptadığı herhangi bir başka gerekçeden ötürü, başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kulan bir neden görülmezse.

...

2. Mahkeme, koşulların bunu haklı kıldığı kanısına varırsa, bir başvurunun yeniden kayda alınmasını kararlaştırabilir."

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İhtizüğü

22. AİHM İhtizüğü'nün "Davanın kayıttan düşürülmesi ve yeniden kayda alınması" kenar başlıklı 43. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"1. Mahkeme, yargılamanın herhangi bir aşamasında, Sözleşme'nin 37. maddesinde belirtilen koşullar doğrultusunda bir başvurunun kayıttan düşürülmesine karar verebilmektedir.

2. Başvuran bir Sözleşmecî Taraf, Yazı İşleri Müdürü'ne davadan çekilme niyetinde olduğunu bildirmesi durumunda, şayet davayla ilgili olan diğer Sözleşmecî Taraf veya Taraflar söz konusu davadan çekilmeyi kabul ederlerse, Daire, Sözleşme'nin 37. maddesi uyarınca başvurunun kayıttan düşürülmesine karar verebilmektedir.

3. ... Sözleşme'nin 37. maddesinde öngörülen diğer durumlarda, başvuru, kabul edilebilir bulunduğu ihlal kararı verilerek veya kabul edilebilir bulunmadığında kabul edilemezlik kararı verilerek kayıttan düşürülmektedir. Başvurunun ihlal kararı yoluyla kayıttan düşürülmesi durumunda, söz konusu ihlal kararı kesinleştiğinde, Daire Başkanı, bu kararı davadan çekilmeye ya da davanın çözümüne bağlı olabilecek taahhütlerin yerine getirilmesini Sözleşme'nin 46. maddesinin 2. fıkrası uyarınca denetleyebilmesi için Bakanlar Komitesine göndermektedir.

...

5. Bir başvurunun Sözleşme'nin 37. maddesi uyarınca kayıttan düşürülmesi halinde, Mahkeme, düşürülmesine karar verdiği başvurunun yeniden kayda alınmasını haklı gösteren istisnai koşulların bulunduğu kanaatine varırsa başvurunun yeniden kayda alınmasına karar verebilmektedir."

23. AİHM İhtizüğü'nün "Tek taraflı deklarasyon" kenar başlıklı 62/A maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"İlgili Sözleşmeci Taraf, Mahkemeden, Sözleşme'nin 37. maddesinin 1. fıkrasına dayanarak başvurunun kayıttan düşürülmesi talebinde bulunabilmektedir.

b) Bu türden bir talebin yanında, başvuran açısından Sözleşme'nin ihlal edildiğini ve ilgili Sözleşmeci Tarafın yeterli bir tazminat ödemeyi ve gerektiği takdirde, gereken toplu tedbirleri almayı taahhüt ettiğini açıkça kabul eden bir deklarasyon metni yer almalıdır.

...

3. Mahkeme, Sözleşme ve Protokolleri ile güvence altına alınan insan haklarına saygı ilkesinin başvurunun incelenmesine devam edilmesini gerektirmediği sonucuna varmak için deklarasyon metninin yeterli bir dayanak sunmadığı kanısına vardığında, başvuran başvurunun incelenmesine devam edilmesini istese dahi, başvurunun tamamının veya bir bölümünün kayıttan düşürülmesine karar verebilmektedir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

24. Anayasa Mahkemesinin 16/6/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

25. Başvurucu, AİHM'in tek taraflı deklarasyon sonucunda verdiği kayıttan düşme kararına dayanarak bulunduğu yargılamanın yenilenmesi talebinin hukuka aykırı biçimde reddedildiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

26. Bakanlık görüşünde öncelikle başvurucu hakkındaki muhakeme sürecine, mahkûmiyet hükmüne esas alınan delillere ve AİHM nezdindeki başvuruya ilişkin açıklamalarda bulunulmuştur. Bakanlık görüşünde daha sonra şu değerlendirmelere yer verilmiştir:

i. Yargılamanın yenilenmesi kurumuna dair AİHM ve Anayasa Mahkemesi kararlarına değinilmiş ve öncelikle yargılamanın yenilenmesi talebinin reddedilmesinin adil yargılanma hakkı kapsamında incelenip incelenmeyeceği hususunda değerlendirme yapılması gerektiği belirtilmiştir.

ii. Başvurunun esasına ilişkin olarak müdafî yardımından yararlanma hakkının konu edildiği AİHM ve Anayasa Mahkemesi kararlarına yer verilmiştir. Bu kararlardaki ilkeler açıklandıktan sonra delillerin takdiri ile isnat edilen suçla ilişkin unsurların somut dava şartlarında mevcut olup olmadığının takdir yetkisinin derece mahkemelerinde olduğu, başvurunun ihlal iddialarının anılan içtihatlar ile somut olayın kendine özgü koşullarının göz önüne alınarak değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

27. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı beyanında adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinin AİHM kararıyla kanıtlandığını, tek taraflı deklarasyon sonucu verilen düşme kararı nedeniyle yeniden yargılama yapılmasının kanundan kaynaklanan bir zorunluluk olduğunu belirtmiştir. Bu bakımdan Mahkemenin kanun hükmüne ve benzer konudaki AİHM içtihatlarına aykırı şekilde yargılamanın yenilenmesi talebini reddederek adil yargılanma hakkının ihlalinin doğan sonuçları sürdürdüğünü ifade etmiştir.

B. Değerlendirme

28. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirilmesi ile ilgili olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun iddialarının -hakkaniyete uygun yargılanma hakkıyla bağlantılı olarak- müdafî yardımından yararlanma hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

29. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

30. Ceza yargılamasında savunma haklarının güvence altına alınması, demokratik toplumun temel ilkelerindedir (*Erol Aydeğer*, B. No: 2013/4784, 7/3/2014, § 32). Savunma hakkı, ceza adaletinin hakkaniyete uygun gerçekleşmesini sağlamaktadır. İddiaya karşı savunma hakkı tanınmadığı sürece silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine uygun muhakeme yapılması ve maddi gerçeğe ulaşılması da mümkün değildir (*Yusuf Karakuş ve diğerleri*, B. No: 2014/12002, 8/12/2016, § 69).

31. Şüpheli ve sanığa salt savunma hakkının tanınması yeterli değildir. Şüpheli ve sanığın savunma hakkı için Anayasa'nın 36. maddesinde belirtilen "meşru vasıta ve yollar"dan yararlandırılması da gerekir. Şüpheli ve sanık için Anayasa'nın 36. maddesinde sözü edilen meşru vasıta ve yollardan en önemlisi müdafî yardımından yararlanmaktır. Diğer bir ifadeyle müdafî yardımından yararlanma hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde belirtilen "meşru vasıta ve yollar" kavramının kapsamındadır. Bu itibarla müdafî yardımından yararlanmanın adil yargılanma hakkının kapsam ve içeriğine dâhil ve bu hakkın doğal sonucu olduğu ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla suç isnaı altındaki kişi, adil yargılanma hakkı kapsamında kendisini bizzat savunma veya seçeceği bir müdafinin yardımından yararlanma hakkına sahiptir (*Yusuf Karakuş ve diğerleri*, § 72).

32. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine *adil yargılanma* ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, taraf olduğumuz uluslararası sözleşmelerle de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Sözleşme'nin 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (c) bendinde; bir suç ile itham edilen herkesin kendisini hızzat savunma veya seçeceği bir müdafinin yardımından, eğer avukat tutmak için gerekli maddi olanaklardan yoksun ise ve adaletin yerine getirilebilmesi için gerekli görüldüğünde resen atanacak bir avukatın yardımından ücretsiz olarak yararlanabilmesi hakkı düzenlenmiştir (*Yusuf Karakuş ve diğerleri*, § 73).

33. Anılan hakkın ilke olarak şüphelinin kolluk tarafından ilk kez sorgulanmasından itibaren sağlanması gerekir. Şüpheliye kolluk tarafından ilk kez sorgulanmasından itibaren avukata erişim hakkı sağlanması, kendisini suçlamama ve susma hakları yanında genel olarak da adil yargılanma hakkının etkili bir koruma işlevi olması bakımından gereklidir. Çünkü bu

aşamada elde edilen deliller, yargılama sırasında söz konusu suçun hangi çerçevede ele alınacağını belirlemektedir. Özellikle delillerin toplanması ve kullanılması aşamasında cezai yargılamaya ilişkin mevzuat giderek daha karmaşık hâle geldiğinden şüpheliler ceza yargılamasının bu evresinde kendilerini savunmasız bir durumda bulabilir. Belirtilen savunmasızlık hâli ancak bir müdafinin hukuki yardımıyla gereği gibi telafi edilebilir (*Aligül Alkaya ve diğerleri* [GK], B. No: 2013/1138, 27/10/2015, §§ 118, 135; *Sami Özbil*, B. No: 2012/543, 15/10/2014, § 64).

34. Samik, olay hakkında doğrudan bilgi sahibidir. Dolayısıyla samığın beyanlarının olayın aydınlatılması bakımından son derece önemli bir delil niteliğinde olduğu açıktır. Bu bakımdan suç isnadı altındaki kişinin müdafii hazır bulunmadığı hâlde kendini suçlayıcı beyanlarda bulunup bulunmadığı, bu itirafların aleyhinde kullanılıp kullanılmadığı, susmasından mahkemece olumsuz sonuçlar çıkarılıp çıkarılmadığı ve kendisine herhangi bir baskı uygulanıp uygulanmadığı her somut olayda değerlendirilmelidir. Bir ceza davasında kendi aleyhine tanıklık etmeme ve delil vermeye zorlanmama hakkı, suç isnadını zorla veya baskıyla samığın isteğine aykırı olarak elde edilen delillere başvurmadan kanıtlamaya çalışmayı gerektirir. Avukata erişimi sağlanmayan samığın kolluktaki ikrarının mahkûmiyet kararında kullanılması durumunda savunma hakkına telafi edilemeyecek şekilde zarar verilmiş olacaktır. Soruşturma evresinde elde edilen ikrarın kötü muamele ve işkence altında verildiği belirtilerek reddedilmesi durumunda mahkemece bu husus irdelenmeksizin ikrarın dayanak olarak kullanılması önemli bir özen eksikliğidir (*Yusuf Karakuş ve diğerleri*, § 79).

35. Müdafii yardımından faydalanma hakkıyla ilgili olarak AİHM, devlet güvenli mahkemelerinin görev alanına giren bir suçla bağlantılı olarak gözaltında tutulan şüphelilerin müdafii yardımından yoksun bırakılmasının sistemik bir sorun olduğunu belirtmiş ve ihlal kararları vermiştir (*Saldız/Türkiye* [BD], B. No: 36391/02, 27/11/2008, §§ 56-63; *Bayram Koç/Türkiye*, B. No: 38907/09, 5/9/2017, § 23).

36. Temel hak ve özgürlüklerin korunması ve geliştirilmesi amacıyla 4/11/1950 tarihinde imzalanan Sözleşme, 10/3/1954 tarihli ve 6366 sayılı İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Koruma Sözleşmesi ve Buna Ek Protokolün Tasdiki Hakkında Kanun'la Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından onaylanmış ve onay belgesinin 18/5/1954 tarihinde Avrupa Konseyi Genel Sekreterliğine tevdi edilmesiyle Türkiye açısından yürürlüğe girmiştir. Bakanlar Kurulunun 22/1/1987 tarihli ve 87/11439 sayılı kararı ile Avrupa İnsan Hakları Komisyonuna bireysel başvuru hakkı, 25/9/1989 tarihli ve 89/14563 sayılı kararı ile de AİHM'in zorunlu yargı yetkisi tanınmıştır. Böylece Türkiye, Sözleşme'de bulunan temel hak ve özgürlükleri güvence altına alma yükümlülüğünü kabul etmiş ve yargı yetkisi içinde bulunan tüm bireylere hukuken bağlayıcı nitelikte ihlal kararı verebilecek bir uluslararası mahkemeye başvuru yapabileme hakkını tanımıştır (*Siddika Dülek ve diğerleri*, B. No: 2013/2750, 17/2/2016, § 68).

37. Sözleşme ile güvence altına alınan temel hak ve özgürlüklerin etkili bir şekilde korunması, AİHM tarafından verilen ihlal kararlarının iç hukukta gereği gibi yerine getirilmesi ile mümkündür. AİHM tarafından verilen ihlal kararlarının iç hukukta gereği gibi yerine getirilmemesi, Sözleşme ile güvence altına alınan temel hak ve özgürlüklerin uygulamada etkili bir şekilde korunmadığı anlamına gelir (*Siddika Dülek ve diğerleri*, § 69). Nitekim AİHM tarafından verilmiş bir ihlal kararı, temel hak ve özgürlüklerin teoride olduğu gibi pratikte de etkili bir şekilde korunabilmesi amacıyla 5271 sayılı Kanun ile yargılamanın yenilenmesi sebebi olarak kabul edilmiştir. 5271 sayılı Kanun, bu konuda ilgili yargısal mercilere takdir hakkı tanımayarak kesinleşen bir hükümle sonuçlanmış bir davanın

yargılamanın yenilenmesi yoluyla tekrar görüleceğini öngörmüştür (*Nihat Akbulak* [GK], B. No: 2015/10131, 7/6/2018, § 37).

38. Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden Sözleşme kapsamındaki herhangi birinin ihlal edildiği iddiasını bireysel başvuru yoluyla incelemek Anayasa Mahkemesinin görev alanına girer. Aksinin kabulü, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı içinde yer alan temel hak ve özgürlüklerin bireysel başvuru yolu ile etkili bir şekilde korunmasını öngören Anayasa'nın amacı ile bağdaşmaz. Bu sebeple AİHM tarafından verilen bir ihlal kararının gereklerinin yerine getirilip getirilmediği Anayasa Mahkemesince incelenmelidir. Ancak Anayasa Mahkemesince yapılacak bu inceleme, olayların baştan itibaren yeniden değerlendirilmesi şeklinde değil AİHM tarafından verilen ihlal kararının gereklerinin yerine getirilip getirilmediğiyle sınırlı olacaktır (*Sıddıka Dülek ve diğerleri*, § 70).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

39. Başvurucu, AİHM'in müdafî yardımından yararlanma hakkının ihlal edildiğine ve bu ihlalin yargılamanın yenilenmesi yoluyla giderilebileceğine dair tespitler içeren düşünce kararına istinaden yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuştur. Başvurucunun talebi; AİHM tarafından usule ve esasa ilişkin ihlal kararı verilmediği, dolayısıyla 5271 sayılı Kanun'un 311. maddesinde belirtilen yargılamanın yenilenmesi şartlarının oluşmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir. Ret kararında, AİHM tarafından ihlal kararı verilmediğinin belirtilmesi ile yetinilmiş; başkaca bir gerekçeye yer verilmemiştir.

40. Somut olayda tartışılması gereken husus, AİHM'in deklarasyon koşulları ve burada belirtilen taahhütlerin yerine getirilmesine ilişkin kuralları dikkate alarak verdiği kayıttan düşürme kararının gereklerinin yerine getirilip getirilmediğidir. Diğer bir ifadeyle deklarasyonda belirtilen taahhütler kapsamında ihlal edildiği kabul edilen ve Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan -hakkaniyete uygun yargılama hakkıyla bağlantılı olarak- müdafî yardımından yararlanma hakkına yönelik ihlalin giderilip giderilmediğidir.

41. AİHM tarafından verilen dosyanın kayıttan düşürülmesi kararında; *Mehmet Duman/Türkiye* (B. No: 38740/09, 23/10/2018), *Ömer Güner/Türkiye* (B. No: 28338/07, 4/9/2018), *İzzet Çelik/Türkiye* (B. No: 15185/05, 23/1/2018) ve *Bayram Koç/Türkiye* (B. No: 38907/09, 5/9/2017) kararlarına atıfta bulunularak suç isnadı altındaki kişinin müdafîi hazır bulunmaksızın elde edilen beyanlarının hükme esas alınmamasını ve avukata erişimin sistematik olarak reddedilmesinin Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrası ile (3) numaralı fıkrasının (c) bendini ihlal ettiği ifade edilmiştir. Aynı yöndeki ihlal iddiasının deklarasyon metninde de kabul edildiğini vurgulayan AİHM, anılan metinde yer verilen 5271 sayılı Kanun'daki düzenleme uyarınca tek taraflı deklarasyon sonucunda başvurunun kayıttan düşürülmesi durumunda da başvurucuya talebi hâlinde yeniden yargılama olanağı sağlandığını belirtmiştir.

42. 5271 sayılı Kanun'un 311. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (f) bendinde "*ceza hükmünün, İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmenin veya eki protokollerin ihlali suretiyle verildiğinin ve hükmün bu aykırılığa dayandığının, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararıyla tespit edilmiş olması*" hükmümlü lehine yargılamanın yenilenmesi sebebi olarak düzenlenmiştir. Bu bende 31/7/2018 tarihinde yürürlüğe giren 7145 sayılı Kanun'un 16. maddesi ile "*ceza hükmü aleyhine Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılan başvuru hakkında dostane çözüm ya da tek taraflı deklarasyon*

somucunda düşme kararı verilmesi" ibaresinin eklenmesi sonucunda bentte belirtilen mahiyetteki ihlal kararının yanı sıra bu karar da başvuruca yargılamanın yenilenmesi kanun yoluna başvuru imkânını sağlayan bir neden olarak öngörülmüştür.

43. Anılan düzenleme karşısında tek taraflı deklarasyon ile kabul edilen ihlalin ceza hükümlüyle bağlantılı olduğu, buna göre kabul edilen ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması durumunda farklı bir karar verilme ihtimalinin bulunduğu ve ihlalin yeniden yapılacak yargılama sonucunda giderilebileceği hâllerde başvuruca talep etmesi durumunda düşürme kararının 5271 sayılı Kanun'un 311. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (f) bendi uyarınca yeniden yargılama yapılmasını gerektireceği açıktır. Kaldı ki AİHM kararında, deklarasyon metninde başvuruca talebi hâlinde yargılamanın yenilenmesi kanun yoluna başvurulabilmesinin teminat altına alındığı da vurgulanmıştır.

44. Buna göre Mahkemenin 5271 sayılı Kanun'un 311. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (f) bendi uyarınca yapılan yargılamanın yenilenmesi talebini deklarasyon metninde de kabul edilen ihlalin niteliğini nazara alarak değerlendirmesi gerekmektedir. Deklarasyon metninde de kabul edilen ihlalin yargılama sırasında gerçekleştirilen usule ilişkin bir ihmal, işlem veya başka bir eksiklikten kaynaklanması durumunda söz konusu hususun yeni bir ihlale yol açmayacak şekilde giderilmesi gerekmektedir. Kabul edilen ihlaldeki eksiklikler yargılamanın duruşma aşarak yeniden yapılmasını gerekli kılabilir.

45. Deklarasyon metninde kabul edilen ihlale konu olayda başvuruca soruşturma evresinde müdafii hazır bulunmaksızın elde edilen beyanlarının mahkûmiyet hükmünde kullanıldığı anlaşılmıştır. Bu gibi durumlarda ilgili yargısal merciler, kabul edilen *ihlalin niteliğini* dikkate alarak ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde hareket etmek zorundadır. Hâlbuki Mahkeme, kanunda belirlenen usulle açıkça çelişecek şekilde ve öndeki uyumsuzlukla bağlantı kurmaksızın bir değerlendirme yapmıştır. Yapılan bu değerlendirmenin uyumsuzluğun esas sorunlarının incelendiğini gösterecek mahiyette olmadığı ve uyumsuzluğun konusunu oluşturan tek taraflı deklarasyon ile amaçlanan neticenin tam tersi sonuçlar doğuracak nitelikte olduğu görülmüştür. AİHM tarafından verilen kayıtan düşürme kararının yukarıda belirtilen ilkeler çerçevesinde gereklerinin yerine getirilmesi için Mahkemenin öncelikle *yargılamanın yenilenmesine* karar vermesi gerekir. Dolayısıyla Mahkemece yapılan değerlendirmelerin AİHM kararıyla örtüşmediği, Anayasa'nın 36. maddesinin gerektirdiği ölçüde ve özende bir inceleme içermediği, deklarasyon metninde kabul edilen ihlalin giderilemediği anlaşılmıştır.

46. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan -hakkaniyete uygun yargılanma hakkıyla bağlantılı olarak- müdafii yardımından yararlanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. Giderim Yönünden

47. Başvuruca, yargılamanın yenilenmesi ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

48. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı

Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. *Mehmet Doğan* [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; *Aliğül Alkaya ve diğerleri (2)*, B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; *Kadırlı Enis Berberoğlu (3)* [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

49. Öte yandan somut olayda ihlalin tespit edilmesinin başvuruçunun uğradığı zararların giderilmesi bakımından yetersiz kalacağı açıktır. Dolayısıyla *eski hâle getirme* kuralı çerçevesinde ihlalin bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılabilmesi için müdafî yardımından yararlanma hakkının ihlali nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruçuya net 20.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruçuyu, maddî zarara ilişkin olarak bilgi veya belge sunmadığından maddî tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

50. Dosyadaki belgelerden başvuruçunun 446,90 TL harç ödediği ve ayrıca bireysel başvuruçunun -sonradan vekillikten çekilen- avukatı vasıtasıyla yapıldığı anlaşılmaktadır. Av. Mikayil Dilbaz'ın dosyaya vekillikten çekilme dilekçesi sunması ile başvuruçuyu aralarındaki vekâlet ilişkisi sona ermiş olsa da bireysel başvuruçunun avukat aracılığıyla yapılmış olması sebebiyle, başvuruçuyu lehine vekâlet ücretine hükmedilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır. Buna göre 446,90 TL harç ve 4.500 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 4.946,90 TL yargılama giderinin başvuruçuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkıyla bağlantılı olarak müdafî yardımından yararlanma hakkının ihlal edilmediğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkıyla bağlantılı olarak müdafî yardımından yararlanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin hakkaniyete uygun yargılanma hakkıyla bağlantılı olarak müdafî yardımından yararlanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere (kapatılan) İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesinin (E.2001/391) dosyalarının devredildiği mahkemeye GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruçuya net 20.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 446,90 harç ve 4.500 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 4.946,90 TL yargılama giderinin başvuruçuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruçunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/6/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.